

Środki stylistyczne na maturze

oksymoron, peryfraz, hiperbola, antyteza, paralelizm, przerzutnia i ich funkcje

opracowanie: Mateusz Będkowski · niekazmuliczyc.pl

KLUCZ NAUCZYCIELA

Grupa A

Suma: 11 pkt

Czas: 15 min

5 zadań · 11 punktów · 15 minut · bez pomocy · pisz czytelnie · w zadaniach otwartych liczy się trafność, poprawność językowa i pisownia.

Zadanie 1. (0–4)

OTWARTE

Rozpoznaj środek stylistyczny w przykładzie. Zakreśl właściwą nazwę.

1. „Kto pyta, ten wie więcej. Kto słucha, ten rozumie lepiej.” — **peryfraz / paralelizm / neologizm**
2. „Zabrał wszystko: książki, zeszyty, długopisy, nawet stary kalkulator.” —
wyliczenie / antyteza / neologizm
3. „Pamiętam tylko twoje ciche / kroki na schodach.” — **antyteza / porównanie / przerzutnia**
4. „Ten plecak waży chyba tonę.” — **hiperbola / apostrofa / paralelizm**

Odpowiedź: 1. paralelizm; 2. wyliczenie; 3. przerzutnia; 4. hiperbola**Rozwiązanie:** Oksymoron — sprzeczne wyrazy; peryfraz — omówienie zamiast nazwy; hiperbola — przesada; antyteza — przeciwieństwo; paralelizm — ta sama budowa zdań; wyliczenie — szereg elementów; przerzutnia — zdanie przechodzi do następnego wersu (ukośnik / oznacza granicę wersu).**Punktacja:**

1. **1 pkt** — podpunkt 1
2. **1 pkt** — podpunkt 2
3. **1 pkt** — podpunkt 3
4. **1 pkt** — podpunkt 4

Zadanie 2. (0–1)

ZAMKNIĘTE

W którym przykładzie zastosowano **oksymoron**?

- A.** „Była to dla niego słodka gorycz zwycięstwa.”
- B.** „Miasto tonęło w morzu światła.”
- C.** „Patrzyła długo w zimne / morze, które nic nie mówiło.”
- D.** „Wylała morze łez nad tym listem.”

Odpowiedź: **A****Rozwiązanie:** Oksymoron: zestawienie wyrazów o znaczeniach wzajemnie się wykluczających.

Błędne odpowiedzi: w pozostałych przykładach nie ma tego środka (oksymoron).

Punktacja: **1 pkt** — poprawna odpowiedź.

Zadanie 3. (0–1)

ZAMKNIĘTE

Jaki środek stylistyczny dominuje w przykładzie: „O, morze! Ile tajemnic kryjesz w swoich głębinach?”?

- A.** apostrofa   **B.** zdrobnienie   **C.** porównanie   **D.** epitet

Odpowiedź: **A****Rozwiązanie:** To apostrofa: bezpośredni zwrot do osoby, rzeczy, zjawiska lub pojęcia.

Błędne odpowiedzi: pozostałe środki nie występują w przykładzie.

Punktacja: **1 pkt** — poprawna odpowiedź.

Wpisz nazwę środka stylistycznego, który opisano.

1. _____ — wymienienie po kolei wielu elementów: osób, rzeczy, cech lub czynności
2. _____ — celowa przesada, wyolbrzymienie cech lub zjawisk
3. _____ — zastąpienie nazwy osoby lub przedmiotu opisowym omówieniem

Odpowiedź: 1. wyliczenie; 2. hiperbola; 3. peryfraz

Rozwiązanie: Te pojęcia przydają się w zadaniach maturalnych do tekstów literackich i w wypracowaniu.

Punktacja:

1. **1 pkt** — podpunkt 1
2. **1 pkt** — podpunkt 2
3. **1 pkt** — podpunkt 3

Nazwij dominujący środek stylistyczny w zdaniu i określ jego funkcję.

„Dokąd idziesz? Po co? Dla kogo? Nikt nie umiał mu odpowiedzieć.”

Odpowiedź: Środek: pytania retoryczne. Funkcja: Seria pytań retorycznych wyraża bezradność i niepokój, wzmacnia emocje i skłania odbiorcę do refleksji.

Rozwiązanie: Za funkcję uznaj każde trafne określenie roli środka w tym konkretnym zdaniu (np. wzmacnia emocje, uwypatnia kontrast, angażuje odbiorcę). Samo „ozdabia tekst” nie wystarcza. Jeśli uczeń wskaże inny środek rzeczywiście obecny w zdaniu i trafnie określi jego funkcję — przyznaj oba punkty.

Punktacja:

1. **1 pkt** — poprawna nazwa środka
2. **1 pkt** — trafnie określona funkcja w tym zdaniu

Zasady przyznawania punktów

- Zadania zamknięte: 1 pkt za poprawną odpowiedź; 0 pkt za błędną, za brak odpowiedzi albo za wskazanie więcej niż jednej odpowiedzi.
- Zadania otwarte i z lukami: punkty według kryteriów podanych przy zadaniu. Każdy poprawny sposób rozwiązania jest akceptowany, także inny niż w kluczu.
- Przy poprawnej metodzie i błędzie rachunkowym uczeń traci tylko punkt za wynik końcowy; sam wynik bez wymaganego zapisu obliczeń daje najwyższy punkt za odpowiedź, jeśli kryteria tak stanowią.

Proponowana skala ocen (11 pkt)

11–10 pkt: bardzo dobry · 9 pkt: dobry · 8–7 pkt: dostateczny · 6–5 pkt: dopuszczający · 4–0 pkt: niedostateczny

Progi orientacyjne: ok. 90% / 75% / 55% / 40%. Dostosuj je do wewnętrznych zasad oceniania.